

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius,
tel. +370 626 22 252, el. p. info@am.lt, http://am.lrv.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui	2024-	Nr.
Kopija	į 2024-10-06	Nr. S-2024-3871
Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos Valstybės kontrolei Finansų ministerijai Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybai prie Finansų ministerijos Nemokumo administratorių rūmams		

DĖL NEMOKUMO ADMINISTRATORIŲ PRAŠYMO FINANSUOTI ATLIEKŲ SUTVARKYMĄ

Aplinkos ministerija, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto 2024 m. spalio 6 d. raštu Nr. S-2024-3871 pateikto Lietuvos Respublikos Seimo Audito komiteto 2024 m. spalio 2 d. posėdžio protokolo Nr. 141-P-21 pavedimus, teikia informaciją apie jų įgyvendinimą.

Dėl 1 punkto „Prašyti Aplinkos ministerijos, t. y. valstybės politiką atliekų srityje formuojančios, organizuojančios, koordinuojančios ir kontroliuojančios institucijos, nedelsiant imtis lyderystės ir, pasitelkiant kitas atsakingas institucijas, suplanuoti ir imtis reikalingų veiksmų, kurie sudarytų galimybes iš esmės spręsti klausimą dėl susidariusių atliekų tvarkymo bankroto procese, taip pat šių atliekų tvarkymo, kai juridinis asmuo likviduojamas Juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva, finansavimo mechanizmo įtvirtinimo, ir apie priimtus sprendimus bei atliktus veiksmus šiuo klausimu informuoti Audito komitetą iki 2024 m. lapkričio 8 d.“

Aplinkos ministerijos suorganizuoto 2024 m. spalio 17 d. nuotolinio posėdžio su Finansų ministerijos, Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Finansų ministerijos, Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos (toliau – AAD), Nemokumo administratorių rūmų atstovais metu buvo aptartos galimos teisinės ir finansinės priemonės, galinčios užtikrinti bankrutuojančios įmonės, kuri neturi turto bei finansinių išteklių, atliekų sutvarkymą.

Atliekų tvarkymo srityje taikomas principas „teršėjas moka“¹. Šis principas reiškia, kad atliekų tvarkymo išlaidas, įskaitant išlaidas, patirtas reikiamai atliekų tvarkymo infrastruktūrai įrengti ir jai eksploatuoti, turi apmokėti pirminis atliekų darytojas arba dabartinis ar ankstesnis atliekų turėtojas ir (ar) produktų, dėl kurių naudojimo susidaro atliekos, gamintojas ir (ar) importuotojas. Atliekų tvarkymo įstatyme² nustatyta, kad atliekų turėtojas turi atliekas perduoti atliekų tvarkytojams arba gali tvarkyti atliekas pats (jeigu teisės aktų nustatyta tvarka turi teisę šią veiklą vykdyti³). Lietuvos apeliacinis teismas⁴ yra pažymėjęs, kad principu „teršėjas moka“ siekiama teisingai

¹ Atliekų tvarkymo įstatymo 32 straipsnio 1 dalis.

² Ten pat, 4 straipsnio 1 dalis.

³ Atliekų tvarkymo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 217 „Dėl Atliekų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“, 7 punktą.

⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. sausio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2A-39-241/2020.

paskirstyti dėl aplinkos taršos patirtas išlaidas, šios išlaidos neturi būti užkraunamos tretiesiems asmenims, ypač visuomenei, ir turi būti nepamiršamos, bet priskiriamos už taršą atsakingiems asmenims. Teisingumo Teismas⁵ nurodo, kad „su principu „teršėjas moka“ būtų nesuderinama tai, jeigu tokie asmenys, dėl kurių susidarė atliekos, galėtų išvengti Pagrindų direktyvoje dėl atliekų numatytų finansinių pareigų; ir kad niekas neturi būti įpareigotas padengti išlaidas, susijusias su teršalų, prie kurių susidarymo jis neprisidėjo, šalinimu. Darytina išvada, kad neturi būti nurodoma padengti dėl kitų asmenų veiklos susidariusių atliekų šalinimo išlaidas, nes kitaip atliekų gamintojai būtų atleisti nuo pareigos, kuri jiems tenka pagal principą „teršėjas moka“.“

Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 56 straipsnio 2 dalimi ir 66 straipsnio 1 dalies 2 punktu suteikta teisė nemokumo administratoriui valdyti, naudotis bankrutavusios įmonės turtu (*inter alia* atliekomis) ar juo disponuoti. Pagal Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 66 straipsnio 1 dalies 15 punktą ir 73 straipsnio 2 dalies 5 punktą paskirtas nemokumo administratorius bankroto proceso metu privalo įstatymų nustatyta tvarka organizuoti atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymą, o atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymo išlaidos yra bankroto proceso administravimo išlaidos. Pažymėtina, kad pagal Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 93 straipsnio 1 dalį bankroto proceso administravimo išlaidos turi būti padengiamos prioritetine tvarka, t. y. pirmiau nei tenkinami kreditorių reikalavimai. Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 70 straipsnyje numatyta, kad, jeigu nustatoma, kad juridinio asmens nemokumas kilo dėl sąmoningai blogo juridinio asmens valdymo (veikimo ir (ar) neveikimo) ir (ar) juridinio asmens vardu sudarytų sandorių, kai tapo žinoma ar turėjo būti žinoma, kad jų sudarymas pažeidžia kreditorių teises ir (arba) teisėtus interesus, toks bankrotas pripažįstamas tyčiniu. Be to, Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 13 straipsnio 1 dalis numato, kad juridinio asmens vadovas privalo atlyginti žalą, kuri atsirado dėl šiame įstatyme nustatytų pareigų nevykdymo ar netinkamo vykdymo. Be to, CK 2.50 straipsnio 3 dalis įtvirtina juridinio asmens dalyvio atsakomybę, kai juridinis asmuo negali įvykdyti prievolės dėl juridinio asmens dalyvio nesažiningų veiksmų. Kasacinis teismas⁶ taip pat yra išaiškinęs, kad akcininkui atsakomybė kyla tada, kai teismas konstatuoja, kad jis pažeidė bendrąją sąžiningumo pareigą, piktnaudžiavo ribota atsakomybe ir šie veiksmai nepriskirtini valdymo organo kompetencijai. Atsakomybė akcininkui taikytina pagal CK 2.50 straipsnio 3 dalį nustačius visas civilinės atsakomybės sąlygas. Pagal Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 71 straipsnio 1 dalį, teismas gali pripažinti bankrotą tyčiniu savo iniciatyva, kreditoriaus arba nemokumo administratoriaus prašymu.

Jei aukščiau minėtų teisių priemonių pagalba, *t. y. bankrutuojanti įmonė neturi lėšų arba jų nepakanka bankroto administravimo išlaidoms apmokėti ir bankroto negalima pripažinti tyčiniu*, nebūtų sutvarkytos bankrutuojančios įmonės atliekos, Aplinkos ministerija, vadovaudamasi Atliekų tvarkymo įstatymo 34 straipsnio 3 dalies 4 punktu, numatančiu, kad Aplinkos ministerijos administruojamos Atliekų prevencijos ir tvarkymo programos (toliau – APT programa) lėšos gali būti skiriamos atliekų prevencijos ir tvarkymo valstybės politikos įgyvendinimo ir administravimo priemonėms, galėtų organizuoti finansinę priemonę bankrutuojančių įmonių, kurios neturi finansinių galimybių, atliekų sutvarkymui, jei papildomai tam būtų skirta valstybės biudžeto lėšų. Preliminariais duomenimis lėšų poreikis 18 bankrutuojančių įmonių atliekų sutvarkymui yra 7 357 545,68 Eur. 2024 m. APT programos lėšos visos suplanuotos, valstybės biudžetas paskirstytas ir papildomos valstybės biudžeto lėšos negali būti skiriamos Aplinkos ministerijai iš Vyriausybės rezervo, nes Biudžeto sandaros įstatymo 11 straipsnio 2 dalis nenumato galimybės Vyriausybės rezervo lėšas naudoti atliekų tvarkymui. 2025 m. valstybės biudžeto paskirstymas taip pat suplanuotas 2024 m. spalio 16 d. Seimui pateiktame 2025–2027 metų biudžeto patvirtinimo įstatymo projekte⁷, tačiau minėtas projektas gali būti keičiamas, prašant numatyti papildomas valstybės biudžeto lėšas atliekų sutvarkymui, tik Seimo nario siūlymu.

⁵ Teisingumo Teismo 2009 m. balandžio 23 sprendimas Futura Immobiliare srl Hotel Futura, Meeting Hotel, Hotel Blanc, Hotel Clyton und Business srl prieš Comune di Casoria, C-254/08.

⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-4-969/2015.

⁷ Projektas paskelbtas Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (2024 m. spalio 16 d. užregistruotas Lietuvos Respublikos Seime Nr. XIVP-4221).

Atsižvelgiant į tai, Aplinkos ministerija raštu pateiks Finansų ministerijai siūlymus: 1. keisti Biudžeto sandaros įstatymo 11 straipsnio 2 dalį, kad Vyriausybės rezervo lėšos galėtų būti skiriamos atliekų sutvarkymui; 2. keisti Juridinių asmenų nemokumo įstatymo 76 straipsnį, kad, kai bankrotas nėra pripažintas tyčiniu ir įmonės neturi lėšų arba jų nepakanka atliekų, užteršto dirvožemio ir grunto sutvarkymo išlaidoms apmokėti, jos gali būti finansuojamos iš Atliekų tvarkymo įstatyme numatytos Atliekų prevencijos ir tvarkymo programos, jei tam buvo suplanuotos valstybės biudžeto lėšos.

Susitikimo metu aptarti Juridinių asmenų nemokumo įstatymo keitimai, kuriais būtų numatyta, kad:

- a) nemokumo proceso iniciatoriai informuoja AAD apie inicijuotą nemokumo procesą;
- b) negalimas bankroto procesas ne teismo tvarka, jei yra sukaupta atliekų, užterštas dirvožemis ir (ar) gruntas;
- c) keliant bankroto ar restruktūrizavimo bylą, teismui turi būti pateikti dokumentai dėl atliekų kiekių, prievolių užtikrinimo dokumentai ir informacija, kad AAD yra informuotas apie nemokumo proceso inicijavimą;
- d) pranešimas apie nemokumo bylos iškėlimą teismas ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo nutarties iškelti nemokumo bylą priėmimo dienos išsiunčiamas AAD;
- e) lėšos, reikalingos atliekų sutvarkymui, būtų išskiriamos atskira eilute, pavedant jas tvirtinti teismui; būtina suma teikia nemokumo administratorius pagal atliekų tvarkytojų komercinius pasiūlymus; kreditoriams panaikinama teisė nustatyti ar nenustatyti atliekų lėšų poreikį (ginamas viešasis interesas). Tokia prievolė nustatoma bankroto administratoriui ir tvirtinama teismo.
- f) bankroto proceso administravimo išlaidas sudaro ir išlaidos, skirtos atliekų sutvarkymui, kurias tvirtina teismas, o ne kreditorių susirinkimas. Atitinkamai tikslinamas ir atlyginimo bankroto administratoriui skaičiavimas, kuris neturi būti siejamas su lėšomis, skirtomis atliekoms tvarkyti;
- g) nemokumo administratorius ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo įsiteisėjusios nutarties iškelti nemokumo bylą gavimo dienos šios nutarties kopiją išsiunčia AAD.

Buvo sutarta, kad Nemokumo administratorių rūmų atstovai įvertins aukščiau minėtus Juridinių asmenų nemokumo įstatymo keitimus ir raštu pateiks Finansų ministerijai siūlomus Juridinių asmenų nemokumo įstatymo pakeitimus.

Dėl 2 punkto „Prašyti Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos, t. y. aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios įstaigos, numatyti priemonės, kurios sudarytų galimybes dar iki nemokumo bylos iškėlimo mažinti bankrutuojančiose įmonėse paliekamų atliekų kiekį, ir apie priimtus sprendimus bei atliktus veiksmus šiuo klausimu informuoti Audito komitetą iki 2024 m. lapkričio 8 d.“

Ūkio subjekto keliamos rizikos aplinkai vertinimas atliekamas vadovaujantis Ūkio subjektų vykdomos ūkinės veiklos, kuriai reikia gauti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus ar taršos leidimus, keliamos rizikos aplinkai vertinimo tvarkos ir Ūkio subjektų vykdomos ūkinės veiklos, kuriai nereikia gauti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų ar taršos leidimų, keliamos rizikos aplinkai vertinimo tvarkos aprašais, patvirtintais AAD direktoriaus 2020 m. lapkričio 17 d. įsakymu Nr. AD1-350 „Dėl ūkio subjektų vykdomos ūkinės veiklos keliamos rizikos aplinkai vertinimo tvarkos aprašų patvirtinimo“ (toliau – Aprašai). Siekiant nustatyti įmonių blogą finansinę būklę ir užkardyti atvejus, kad nebūtų prielaidų bankrutuojančių įmonių atliekas tvarkyti valstybės biudžeto lėšomis, iki 2025 m. kovo 31 d. bus pakeisti Aprašai įtraukiant šiuos rizikos vertinimo kriterijus:

1. pradėtas bankroto procesas;
2. pradėtas restruktūrizavimo procesas;
3. skolos Sodrai;
4. pelno ar nuostolio vertės;
5. skolos Valstybinei mokesčių inspekcijai;
6. kreditavimo rizika.

Minėti rizikos vertinimo kriterijai yra viešai prienami įvairiose informacinėse sistemose: Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų

ministerijos tinklalapyje, Sodros tinklalapyje (<https://atvira.sodra.lt/imones/detali-paieska/index.html>), rekvizitai.lt ir <https://lt.creditinfo.com/> tinklalapiuose. Tačiau minėti informacijos šaltiniai nėra pritaikyti dirbti vartotojui ir įvertinti šias rizikas, t. y. duomenys apie kiekvieną ūkio subjektą gali būti renkami tik rankiniu būdu nagrinėjant skirtingas ataskaitas. Šiuo metu AAD kuriama Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės informacinė sistema (toliau – IS), kuri bus susieta su daugeliu kitomis valstybės informacinėmis sistemomis, kaip su Juridinių asmenų registru, Valstybinės mokesčių inspekcijos informacinėmis sistemomis, Valstybės duomenų valdymo informacinė sistema, Vieninga gaminių, pakuočių ir atliekų apskaitos informacinė sistema ir kt. IS sudarys galimybę realiu laiku vertinti ūkio subjektus dėl grėšiančio nemokumo ir paliekamo nesutvarkyto atliekų kiekio.

Pažymime, kad šiuo metu aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų duodami privalomieji nurodymai (toliau – PN), kuriais ūkio subjektai gali būti įpareigojami dar iki nemokumo bylos iškėlimo mažinti įmonėse turimų atliekų kiekį, nėra vykdomieji dokumentai. Jeigu asmuo nevykdo PN, pagal esamą reglamentavimą⁸ AAD privalo kreiptis su atskiru prašymu į teismą dėl įpareigojimo įvykdyti PN. Tokia PN vykdymo tvarka neleidžia užtikrinti operatyvaus aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų reikalavimų įgyvendinimo, žalos aplinkai išvengimo ar žalos sumažinimo, pažeidimo sukeltų pasekmių likvidavimo. Atkreipiame dėmesį, kad galiojantis teisinis reguliavimas sukuria didesnes prielaidas pažeidėjams vilkinti procesą, neįgyvendinti PN ir sąmoningai tęsti neteisėtumo situaciją. Teismų procesai vidutiniškai trunka nuo 1 iki 1,5 metų, jeigu byla nagrinėjama pirmosios instancijos teisme ir apeliacinės instancijos teisme. Atsižvelgiant į tai, 2024 m. spalio 30 d. Vyriausybei pateiktas [Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo Nr. IX-1005 pakeitimo įstatymo projektas](#)⁹, kuriuo siūloma PN pripažinti vykdomuoju dokumentu.

Aplinkos viceministras

Justas Ruškys

⁸ Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 26 straipsnis.

⁹ Paskelbta Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (2024 m. spalio 30 d. užregistruota Nr. 24-5261(6))

M. Kauzonas, tel. +370 695 26 717, el. p. mindaugas.kauzonas@am.lt